

Ruta de la Memòria Històrica

El Clot de les Bombes de Tartareu

Els veïns del poble de Tartareu, amb col·laboració amb l'Ajuntament de Les Avellanes i Santa Linya, han volgut recuperar l'indret anomenat "El Clot de les Bombes" per mantenir present la memòria històrica del nostre país.

Els fets venen relatats tot seguit :

A mitjans de Febrer de 1937 la legió Còndor va traslladar des de Sevilla a Saragossa una patrulla de tres avions monomotors Heinkel He-70, per fer una sèrie d'atacs de precisió sobre les centrals hidroelèctriques pirinenques amb la finalitat de interrompre el subministrament de llum i força a Barcelona i les indústries de guerra que allí hi havia. Els aviadors, sen dubte, experts en aquesta mena de serveis, reberen del seu Estat Major indicacions sobre la manera de fer els atacs i ordenant-los que : *"...los daños debían de ser causados de tal modo que, al caer la región en poder de los nacionales, pudiesen ser reparados y puestas de nuevo en marcha en un tiempo relativamente corto"*. Per tant, calia actuar sobre les canonades d'alimentació d'aigua volant en zones de muntanya i a la menor alçada possible sobre l'objectiu utilitzant avions petits, que si bé només podien carregar sis bombes de 50 kgs en canvi les podien llençar amb bastant precisió.

Durant els dies 16 i 19 de febrer van actuar amb èxit sobre les centrals de la Seira, la Pobla de Segur, Cabdella i Sant Llorenç de Montgai, aconseguint la seva paralització total o limitant el seu funcionament. En establir la llista d'objectius, es va deixar de banda la central de Camarasa a causa de la seva peculiar situació, ben recolzada a la muntanya i amb el seu sistema d'alimentació per conduccions situades dins la roca.

Però setmanes després a darrers de març, una nova tongada d'accions van tenir com a objectiu les centrals de Sástago, Serós i Tremp. Aquesta vegada la de Camarasa no es va descartar de la llista. Els serveis d'informació nacionals, devien haver estat assabentats que a la part superior de l'edifici hi havia els transformadors i la sortida de les línies d'alta tensió que l'enllaçaven amb Serós i Tremp.

El dia 24 de març, tres avions Heinkel He-70 van sortir de Saragossa amb la missió d'atacar la central de Tremp. Però la boira existent a la Conca de Tremp no els va permetre veure l'objectiu dirigint-se cap a Camarasa.

El comunicat d'aquell dia fou: *"Se atacó con 18 bombas pesadas Camarasa. Se obtuvieron escasos resultados ya que el terreno es extraordinariamente difícil de volar. Un avión recibió un impacto de bala explosiva. Un avión quedó fuera de servicio por averias en el motor"*

Malgrat tot, els tres aparells retornaren a la seva base a Saragossa.

Des dels primers atacs del mes de febrer, els quals van agafar completament desprevinguts a tothom, les centrals s'havien dotat de protecció amb la instal·lació d'algunes metralladores aèries.

El dia 26 de març de 1937, arriben, per primera vegada, al camp d'aviació de Balaguer, una patrulla de tres avions de caça Polikarpov I-15 "Xato", manats per l'alferes Joan Comas Borràs, amb la missió de protegir les centrals hidroelèctriques de futurs atacs. Per tal motiu es destina una línia telefònica directa i exclusiva per comunicar entre les centrals i l'aeròdrom de Balaguer, amb molt serioses instruccions d'utilització. Una d'elles era la de comprovar cada dia l'estat de la línia, per garantir-ne la seva utilització en qualsevol moment.

A partir d'aquesta data entrà en funcionament el camp d'aviació, construït durant dos mesos i mig de treball a la Plana del Corb de Balaguer.

La posada en marxa d'aquest servei de protecció no va poder ser més oportuna, doncs va coincidir amb una nova incursió sobre la central de Camarasa d'un solitari Heinkel He-70, amb el numeral 14-34, el qual va ser sorprès per un I-15 "Xato" republicà. L'avió atacant va tenir que fugir sense poder efectuar la seva missió mentre era perseguit per l'avió republicà. Alguns trets del "Xato" van tocar l'avió alemany, però sense aconseguir fer-lo caure. Aquest per poder escapolar-se, es va veure obligat a llençar les 6 bombes de 50 quilos, les quals per poc no van caure damunt de Tartareu, anant a esclatar al serrat de La Malera, situat a uns centenars de metres al Nord de la població. Algunes de les pedres que aixecaren les explosions van arribar fins al teulat de les cases.

Després de llençar les bombes, i per tant alliberat dels 300 quilos que pesaven, l'avió alemany va poder fugir millor, i l'altre va dirigir-se cap a l'aeròdrom de Balaguer. S'havia impedit el bombardeig a la central

de Camarasa. Intentar perseguir-lo a partir de Tartareu, no hauria estat gaire prudent, ja que si be ambdós aparells eren de característiques bastant similars, l'Heinkel He-70 disposava d'una metralladora dorsal MG15 de 7,92 mm amb una dotació de 825 projectils , que feia servir el metrallador-bombarder, company del pilot, i que calia tenir ben present, ja que si bé el 1-15 "Xato" estava equipat amb quatre metralladores PV-1 de 7,62 mm. Cosa que li donava una gran potència de foc, aquestes estaven allotjades al capó del motor i disparaven sincronitzades amb l'hèlice, però només cap a davant. En quant a la potència del motor, l'Heinkel He-70 disposava d'un BMW VI de 750 CV, i el Polikarpov 1-15 "Xato" un M-25 de 712 Cv

La notícia va córrer amb rapidesa, doncs el diari que durant tota la guerra va anar escrivint l'advocat balaguerí, sr. Camilo Cava Balcells, el dia 26 de març que era Divendres Sant, hi va constar:

"Cap al tard es comenta vivament els freqüents bombardeigs que aquests dies han sofert les centrals elèctriques de la comarca, i es diu, que aquesta tarda hi ha hagut un combat aeri o bé s'ha disparat contra els avions dels facciosos, tota vegada que un avió ha descarregat les bombes que portava per les muntanyes d'Avellanes i Tartareu, per tal de mantenir la seva estabilitat, i s'ha vist clarament que balancejant-se ha desaparegut per aquelles muntanyes, suposant-se que ha caigut, però cap milicià ni ningú no l'ha vist caure"

Avui dia a l'indret on van caure les sis bombes se'l nomena "El Clot de les Bombes", i encara es pot trobar senyals d'almenys cinc impactes.

Com arribar-hi:

Seguint la C-12 direcció Àger, al Pk. 189, agafar l'encreuament de Vilamajor i seguir direcció a Tartareu. Arribat a Tartareu, trobem l'Església de l'Assumpció i coronant el poble trobem l'Ermita de Sant Miquel, enmig d'aquest dos punts hi ha un camí a l'esquerra on es troben els indicatius següents:

Aquest camí ens conduirà en direcció al dipòsit de l'aigua i seguint-lo arribarem cap a la Serra de la Malera on hi ha l'inscripció en el **faristol panoràmic** i amb un impacte de bomba al seu lateral.

Inscripció al faristol panoràmic :

"El 26 de març de 1937, un avió monomotor Heinkel He-70 de la legió Còndor, que va sortir de Saragossa amb la missió de bombardejar la central de Camarasa, va ser sorprès per un caça Polikarpov I-15 "Xato" de l'aviació de la República, el qual, juntament amb altres dos aparells, havien arribat aquell mateix dia al camp d'aviació de Balaguer, amb la missió de protegir les centrals hidroelèctriques dels Pirineus.

L'avió atacant no va poder llançar les bombes que portava sobre l'objectiu i es va iniciar la fugida cap a territori propi. Els habitants de Tartareu van ser testimonis de la persecució i dels trets que es van creuar entre els dos aparells. Atesa la similar potència dels motors d'ambdós avions, l'Heinkel He-70 alemany, per poder anar més ràpid, es va desprendre de les 6 bombes de 50 kg que portava, les quals van caure en aquest indret, arribant fins a les cases del poble els impactes de les bombes en esclatar.

Lliure de la càrrega i malgrat haver rebut alguns impactes, l'avió alemany va aconseguir retornar a la base de sortida.

Els indrets on van caure les sis bombes, dels quals s'han pogut obtenir referències sobre el terreny i testimonis orals dels veïns de Tartareu, es troben senyalitzats de manera força visible."

Tartareu, setembre de 2009

Organitzat per : Patronat de Sant Miquel de Tartareu

Amb la col·laboració de :

Ajuntament de Les Avellanes i Santa Linya

 Generalitat de Catalunya
www.gencat.cat

